

«Видавничий дім «Світ знань», 2008. – 248 с.

9. Топузов О. М. Географія : [підручник для 7 кл.] / О. М. Топузов, О. Ф. Надтока, Т. Г. Назаренко, Л. П. Вішнікіна, А. А. Шуканова, В. М. Самойленко. – К. : ДНВП «Картографія», 2011. – 278 с.

10. Топузов О. М. Економічна і соціальна географія світу : [підручник для 10 кл. загальноосвітніх навч. закл. (профільн. рівень)] / О. М. Топузов, Т. Г. Назаренко, Л. В. Тименко. – К. : Пед. думка, 2009. – 180 с.

Олег Топузов. Проблемное обучение географии как условие реализации деятельностного подхода.

В статье раскрыты особенности технологии проблемного обучения географии в современной общеобразовательной школе. Акцентировано внимание на реализации деятельностного подхода при применении проблемного обучения.

Ключевые слова: проблемное обучение, обучение географии, общеобразовательная школа, деятельностный подход.

Oleg Topuzov. Problem teaching of geography as a condition for the implementation of the activity based approach.

The article reveals the features of the technology problem-based learning geography in a modern comprehensive school. The attention is focused on the implementation of the activity in the application of problem-based learning.

Key words: problem-based learning, teaching geography, secondary school, activity-based approach.

РОЗДІЛ VII. ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ УЧНІВСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В НАВЧАЛЬНО- ДОСЛІДНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 378.147

О. В. Голубовський

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ (із досвіду роботи Житомирського вищого професійного училища- інтернату)

У статті розкрито особливості організації науково-дослідницької діяльності учнів з особливими потребами в закладі професійно-технічної освіти.

Ключові слова: професійно-технічна освіта, інклюзивна освіта, науково-дослідницька діяльність, діти з особливими потребами

Постановка проблеми. Нині відбувається справжнє відродження професійно-технічної освіти. Суспільство, владні структури нарешті усвідомили значимість цієї освітянської галузі, яка має славні традиції і досвід підготовки робітничих кадрів для народного господарства. Відповідно до чинного законодавства, професійно-технічна освіта є комплексом педагогічних

та організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення оволодіння громадянами знаннями, уміннями й навичками в обраній ними галузі професійної діяльності, розвиток компетентності та професіоналізму, виховання загальної і професійної культури (Закон України «Про професійно-технічну освіту») [1].

Важко переоцінити значення професійно-технічної освіти для дітей, що мають серйозні проблеми зі здоров'ям. М. Сяба справедливо вважає особливістю інклюзивної освіти її динамічність, тому що спостерігається постійна адаптація умов навчання до індивідуальних особливостей кожного учня [2, с. 170]. Саме такі спеціалізовані навчальні заклади дають можливість дітям з особливими потребами краще пристосуватися до реалій сучасного життя, здобути робітничі спеціальності, що користуються реальним попитом у народному господарстві.

За спостереженням С. Одайського, базова професійна підготовка молоді виконує соціальну функцію у формуванні творчої, ініціативної, гармонійно розвиненої особистості, адаптованої до продуктивної професійної діяльності в сучасному суспільстві. За цих вимог кожна людина повинна вміти застосовувати нові професійні знання, творчо мислити, приймати сміливі нестандартні рішення з урахуванням нових умов та змісту трудової діяльності [3, с. 3]. На нашу думку, саме науково-дослідницька робота може стати важливим фактором формування творчої, креативної особистості сучасного робітника.

Мета статті – визначити ефективні засоби й прийоми впровадження елементів науково-дослідної діяльності в навчальний процес учнів, що мають особливі потреби (на основі вивчення й узагальнення досвіду роботи Житомирського вищого професійного училища-інтернату).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У новітній українській науці питання сучасної професійно-технічної освіти досліджували О. Гаркуша, В. Головінов, Р. Гуревич, І. Зязюн, В. Ковальчук, В. Кремень, В. Мадзігон, Н. Ничкало, С. Одайський, В. Радкевич та ін. Проблеми інклюзивної освіти розглядали С. Болтivecь, Б. Воронкова, В. Кобченко А. Колупаєва, І. Кузава, А. Мігалуш, М. Сяба тощо.

Виклад основного матеріалу. Житомирське вище професійне училище-інтернат – унікальний навчально-реабілітаційний заклад, єдиний такого профілю на Поліссі. У непростих умовах реформування вітчизняної професійної освіти наш навчальний заклад залишається конкурентоспроможним у галузі «підготовки висококваліфікованих фахівців із технічно й технологічно складних, наукоємних професій або робітників, діяльність яких пов'язана із складною організацією робіт» [4].

У ЖВПУ-І навчально-дослідницькій діяльності учнів приділяється належна увага, адже наш заклад готує фахівців, які зможуть швидко і креативно реагувати на потреби доби, постійно підвищуючи власний професійний рівень. Без необхідних умінь і навичок здійснювати наукові дослідження, проводити інформаційно-пошукові роботи, творчо переосмислювати вже набуті знання й оволодівати новими гіді увітати справжнього професіонала в будь-якій галузі

народного господарства.

Так, в останній час зростає роль самопідготовки учнів. Згідно з сучасними вимогами, певна частина питань навчальної програми виноситься на самостійне вивчення. Орієнтуючи учнів на такий вид роботи, ми пропонуємо різноманітні завдання, наприклад:

- ознайомлення з новітніми зразками електроустаткування;
- підготовка й виготовлення настільних електричних схем, діючих стендів та макетів;
- опрацювання науково-технічної літератури, у т. ч. в залі інклюзивної освіти Житомирської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. О. Ольжича;
- користування матеріалами електронної бібліотеки ЖВПУ-І;
- написання конспектів тощо.

У разі необхідності діти завжди можуть отримати належну допомогу від викладачів, майстрів та вихователів. Небайдуже ставлення педагогічного колективу до своїх вихованців призвело до значного покращення показників навчання й успішності практично в кожній групі.

Підвищенню пізнавального інтересу та творчої активності учнів сприяє і широке застосування новітніх інформаційних технологій. Методист ЖВПУ-І О. О. Жидецька активно використовує метод проекту, що дозволяє здійснювати особистісний підхід до учнів та поетапне засвоєння знань, умінь і навичок [5]. Зокрема педагог активно застосовує мультимедійні презентації та публікації, створені учнями.

Протягом 2010-2011-го навчального року в ЖВПУ успішно впроваджувався навчально-методичний проект «Професіоналізм + активна життєва позиція = соціалізація» (автори проекту – О. О. Жидецька, С. Г. Шафранська, О. І. Яремчук). Одним із важливих етапів реалізації проекту став інформаційний (пошук інформації). Цей етап передбачав створення творчих груп серед педагогічних працівників та творчих груп серед учнів; ознайомлення з планом заходів, пошук інформації з тем; створення програм заходів; методичні консультації.

У позаурочний час найкращі учні відвідують гурток технічної творчості. Під керівництвом викладача О. В. Рудюка вихованці здійснюють пошукову роботу в мережі Інтернет, готують навчальні презентації, виготовляють різноманітні засоби наочності (електричні схеми, плакати) тощо. Кирило Лізунов, учасник гуртка технічної творчості, успішно виступив на обласних змаганнях учнівської молоді із швидкісного радіоконструювання, що відбувалися на базі Житомирського обласного центру науково-технічної творчості учнівської молоді Житомирської обласної ради, де здобув заслужену перемогу. Обдарований учень став першим і в конкурсі-захисті раціоналізаторських розробок обласного турніру юних винахідників.

Вихованці училища-інтернату неодноразово посідали призові місця на обласній виставці науково-технічної творчості учнівської молоді в номінації «Радіоконструювання», у конкурсі «Швидке радіоконструювання». Учень Сергій Стейскал у рамках Всеукраїнського тижня юних раціоналізаторів та

винахідників (секція «Фізика») був нагороджений грамотою. Євген Рудюк посів III місце на Всеукраїнському тижні науки, техніки, винахідництва та раціоналізаторства в секції «Юні техніки і дослідники – інформаційним технологіям та засобам зв'язку». Команда «Імпульс» ЖВПУ-І в конкурсній захисті раціоналізаторських розробок обласного турніру юних винахідників та раціоналізаторів посіла II місце.

Завершальним етапом учнівської науково-дослідницької діяльності є написання й захист дипломних робіт. Відзначимо, що в училищі написання диплому – це процес не тільки теоретичного, а передусім прикладного характеру, безпосередньо пов'язаний із виробничою практикою. Відповідно до чинного навчального плану, вихованці училища-інтернату мають пройти переддипломну практику. Працюючи на підприємствах, майбутні дипломники паралельно здійснюють експериментальне дослідження.

Так, учень Ярослав Багінський, проходячи практику на Житомирському РЕМ, практично ознайомився з такими сучасними технологіями виробництва: використання диференційних автоматичних вимикачів, що забезпечують безпеку життя людини; комплектні розподільчі пристрої; електронні засоби обліку електроенергії. Набуті знання й навички випускник відобразив у своєму дипломному дослідженні на тему: «Асинхронні електродвигуни трифазного змінного струму».

Учень Павло Романов працював над темою «Електрообладнання сучасних електровозів». Під час проходження переддипломної практики на Луганському тепловозобудівному заводі випускник ретельно опрацював технічну документацію підприємства. Як результат дослідження учень представив структурну та принципову схеми електрообладнання, що випускається на заводі.

Відзначимо, що навчально-дослідницька робота вихованців училища-інтернату спрямована на їх майбутнє професійне становлення. Так, Дмитро Цимбалюк під керівництвом викладача «Основ галузевої економіки і підприємництва» Олени Болеславівни Максимкіної опанував основи відкриття та ведення власного бізнесу. Нині наш випускник очолює Баранівський Центр соціально-трудової, професійної та медико-соціальної реабілітації інвалідів.

Для проведення науково-навчальної роботи з особливими учнями в училищі створені всі належні умови. Діти з проблемами пересування працюють у кабінетах та кімнатах гуртожитку, які оснащені безлімітним Інтернетом. Здорові учні завжди підтримують своїх однокласників. Таке інклюзивне навчання сприяє не тільки розвитку дослідницької діяльності, а й становленню ширих людських відносин.

Загальний контроль за навчально-дослідницькою діяльністю учнів здійснює методист О. О. Жидецька, а також голови методичних комісій. Постійну увагу згаданому виду діяльності приділяє директор ЖВПУ-І, заслужений працівник освіти України О. М. Єнько.

Висновки. 44-річний досвід роботи Житомирського вищого професійного училища-інтернату свідчить про те, що належним чином організована науково-

дослідницька діяльність розвиває креативність учнів, їх нестандартне мислення, потяг до творчої самореалізації, а також спрямовує майбутніх фахівців на подальше підвищення рівня власної професійної компетентності.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про професійно-технічну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/103/98>
2. Сяба М. Інклюзивна освіта як сучасна модель навчання / М. Сяба // Духовність особистості : методологія, теорія і практика : збірник наукових праць. – 2012. – 2(49). – С. 167–171.
3. Одайський С. І. Управління навчально-виробничим процесом професійно-технічного навчального закладу при впровадженні державних стандартів підготовки робітників : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.06 / Одайський Савелій Іванович ; [наук. кер. Валентина Костянтинівна Мельник] ; Держ. вищ. навч. закл. «Ун-т менеджменту освіти» НАПН України. – К. : [б. в.], 2012. – 18 с.
4. Житомирське вище професійне училище-інтернат [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://zhyi.narod.ru/spec.html>.
5. Магістратура ХХІ ст.: досвід, проблеми, перспективи : зб. наук.-метод. праць студентів магістратури Житомирського державного університету імені Івана Франка / [за ред. професора С. С. Вітвицької]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 180 с.

Олег Голубовский. Научно-исследовательская деятельность учащихся с особыми потребностями в процессе подготовки специалистов (из опыта работы Житомирского высшего профессионального училища-интерната).

В статье раскрыта специфика организации научно-исследовательской деятельности учащихся с особыми потребностями в учреждении профессионально-технического образования

Ключевые слова: профессионально-техническое образование, инклюзивное образование, научно-исследовательская деятельность, дети с особыми потребностями

Oleg Golubovskiy. Scientific and research work of the students with special needs in the process of specialists training (from the experience of Zhytomyr higher professional boarding school).

The article deals with the peculiarity of research work of the students with special needs in vocational school.

Key words: vocational education, inclusive education, research work, children with special needs.

УДК 37.01

Л. И. Еремина

КРЕАТИВНОЕ РАЗВИТИЕ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ СОЦИАЛИЗАЦИИ

В научном исследовании представлена модель развития креативности студентов в процессе социализации, состоящая из трех взаимосвязанных компонентов (организация социального опыта, образование и индивидуальная